

بررسی کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری

گروه پژوهشی نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی

مجموعه گزارش شماره ۳۸۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش

عنوان	بررسی کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور
کد شناسه	۱۴۰۱-۹-۱۰۴۳۶
گروه پژوهشی	نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی
پدیدآورنده	بهاره فهیمی
ناظر علمی	علی درویشی
ناشر	مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری
تاریخ انتشار	زمستان ۱۴۰۱
مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی سازمان برنامه و بودجه کشور و مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری نیست.	
حقوق معنوی اثر به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مأخذ بلامانع است.	
آدرس: تهران- خیابان نجات‌اللہی- خیابان استاد جعفر شهری (سپند)- پلاک ۱۶ شماره‌های تماس ۰۲۱-۴۳۳۰۶۰۰۰ شماره پیام‌رسان ۰۹۹۲۱۵۷۵۸۴۳	
https://www.dfrc.ir/	

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
خلاصه مدیریتی.....	أ
مقدمه	۱
۱- تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۲
۲- خلاصه بودجه کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۴
۳- بررسی تراز عملیاتی، درآمدها و هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۶
۳-۱- تراز عملیاتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۶
۳-۲- درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۷
۳-۳- هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۰
۴- بررسی میزان واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۲
۴-۱- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۳
۴-۲- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۵
۵- بررسی واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۷
۵-۱- واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۸
۵-۲- تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۲۰
۶- جمع‌بندی	۲۱
منابع.....	۲۳

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲	جدول ۱: وضعیت تبصره‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور
۴	جدول ۲: خلاصه بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۲
۴	جدول ۳: منابع عمومی دولت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۵	جدول ۴: مصارف عمومی دولت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۶	جدول ۵: درآمدها و هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۷	جدول ۶: درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۸	جدول ۷: مقایسه سهم بخش‌های درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۰	جدول ۸: هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۰	جدول ۹: مقایسه سهم فصول هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۲	جدول ۱۰: واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۳	جدول ۱۱: اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۴	جدول ۱۲: مقایسه سهم اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۵	جدول ۱۳: تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۵	جدول ۱۴: مقایسه سهم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۷	جدول ۱۵: واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۸	جدول ۱۶: واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱۸	جدول ۱۷: مقایسه سهم اجزای واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۲۰	جدول ۱۸: تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۲۰	جدول ۱۹: مقایسه سهم اجزای تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

- نمودار ۱: هزینه‌ها و درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۷
- نمودار ۲: درآمدهای مالیاتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۹
- نمودار ۳: سایر بخش‌های درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۹
- نمودار ۴: هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۱۱
- نمودار ۵: واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۱۳
- نمودار ۶: اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۱۴
- نمودار ۷: اجزای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۱۶
- نمودار ۸: میزان واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ۱۷
- نمودار ۹: بند اول و بند پنجم واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ... ۱۹

خلاصه مدیریتی

لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بر محوریت سه هدف کلی ایجاد ثبات اقتصادی، عدالت‌محوری و کارآمدسازی نظام حکمرانی در دی ماه سال جاری به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد. با توجه به مشکلات کنونی کشور در زمینه‌های مختلف انتظار می‌رود برنامه مالی یک‌ساله پیش رو گامی مهم در حل معضلات حیاتی بردارد. بنابراین گزارش حاضر با بررسی اعداد و ارقام کلان این لایحه سعی دارد تصویری از کلیات لایحه و مواردی که سهم و رشد معناداری را به خود اختصاص داده‌اند، ارائه نماید تا از این طریق زمینه تحلیل‌های عمیق‌تری در حوزه‌های مختلف با استفاده از جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ فراهم آید. در همین راستا بررسی ماده واحده لایحه سال پیش رو، نمایانگر طبقه‌بندی تبصره‌ها در قالب سه گروه مختلف است. تبصره‌هایی که در دو بخش احکام دائمی و احکام یک‌ساله تدوین شده‌اند شامل تبصره‌های «نفت و روابط مالی آن با دولت/ صندوق توسعه ملی»، «شرکت‌های دولتی و واگذاری آنها»، «تأمین مالی داخلی»، «عوارض و مالیات»، «صنعت، معدن و ارتباطات»، «آب، کشاورزی و محیط‌زیست»، «آموزش، پژوهش و فرهنگ»، «قضائی، انتظامی، دفاعی»، «مسکن و حمل و نقل»، «برق و انرژی هسته‌ای»، «رفاه و سلامت» و «بودجه» هستند. تبصره‌هایی که در بخش احکام یک‌ساله ارائه شده‌اند شامل «تسهیلات مالی خارجی»، «مشارکت با بخش غیردولتی برای اجرای طرح‌ها»، «حقوق و دستمزد»، «حوادث غیرمترقبه»، «هدمندی»، «تسهیلات تکلیفی»، «حمایت از تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین» می‌گردند و تبصره «نظام اداری و سرمایه انسانی دولت» در گروه سوم قرار دارد که به صورت حکمی که قابلیت دائمی شدن دارد، تنظیم شده است. این تفکیک در تبصره‌ها شکل گرفته است تا از این طریق بعضی از آنها در قالب یک حکم دائمی در قانون تنظیم مقررات وارد گردند و نیاز نباشد به صورت سالانه در ماده واحده آورده شوند. در بند «و» تبصره گروه آخر، یعنی «نظام اداری و سرمایه انسانی دولت» نیز در تأیید همین هدف آمده است که «احکام دارای ماهیت دائمی با عنوان قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) تا زمانی که توسط قوانین دیگر نسخ نشده، دارای اعتبار است»؛ به این معنا که در قانون مقررات مالی دولت (۳) احکامی قرار گیرند که در چارچوب منابع و مصارف در نظر گرفته شده و نیازی به تکرار هر ساله آن در بودجه نیست و به صورت دائمی تصویب می‌شود.

اعداد جداول کلان لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهند که در منابع و مصارف عمومی دولت، رشد نسبتاً قابل توجهی صورت گرفته است. به همین ترتیب درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و دارایی‌های مالی، هزینه‌ها و تملک دارایی‌های مالی و دارایی‌های سرمایه‌ای نیز دارای رشد مثبت در لایحه هستند. تراز عملیاتی نیز رشد ۵۹ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ را نشان می‌دهد که در واقع این رشد نشان‌دهنده افزایش کسری تراز عملیاتی است.

بررسی اعداد بخش‌های درآمدی نشان‌دهنده رشد و سهم بالای درآمدهای مالیاتی است و هدف‌گذاری بر آن، به این دلیل است که دولت به سوی درآمدزایی پایدار پیش برود و با توجه به شرایط کنونی و تحریم‌های مختلفی که در سال‌های اخیر کشور با آن مواجه شده است، این میزان رشد از درآمدهای مالیاتی گامی به

سوی جبران کسری بودجه کشور و عدم وابستگی به درآمدهای نفتی محسوب می‌شود. با این حال ضرورت دارد که بسترهای لازم جهت تحقق درآمدهای مالیاتی از طریق مواردی مانند اعمال شیوه‌های کارآمد اخذ انواع مالیات و جلوگیری از فرار مالیاتی، فراهم گردد.

در بررسی فصول مختلف هزینه‌ها مشاهده می‌شود که فصول «یارانه‌ها» و «رفاه اجتماعی»، بیشترین میزان رشد را به خود اختصاص داده‌اند. افزایش میزان یارانه‌ها از افزایش چند برابری یارانه‌های نقدی و معیشتی از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها نشئت می‌گیرد. همچنین رشد چشمگیر اعتبارات بیمه‌های اجتماعی به منظور سیاست‌های پوشش‌دهی رایگان بیمه برای دهک‌های پایین درآمدی منجر به رشد رقم فصل «رفاه اجتماعی» شده است؛ در حالی که فصل مذکور سهم بسیار بالایی را نیز در میان سایر فصول هزینه‌ها داراست. در مقابل، فصول «هزینه‌های اموال و دارایی» و «کمک‌های بلاعوض» دارای رشد منفی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ هستند.

در میان اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، «منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال جاری رشد داشته است که دلیل اصلی آن می‌تواند اضافه شدن بند (ه) تبصره ۱۱ به منظور فروش املاک مازاد به سایر ردیف‌های مربوطه باشد. با این حال سهم «منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی» همچنان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بسیار بالاتر از سایر اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای است.

بررسی تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نشان می‌دهد که فصل «اقلام گران‌بها» رشد مثبت بالا و فصل «زمین» رشد منفی را در لایحه بودجه سال آتی تجربه کرده‌اند. با این حال هر دوی این فصول سهم ناچیزی در میان اجزای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دارند و فصل «ساختمان و سایر مستحقات» بالاترین سهم را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به خود اختصاص داده است.

مقایسه ارقام واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان‌دهنده آن است که «منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی» رشد و سهم بالایی دارند. همچنین به «منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ سهم نسبتاً بالایی اختصاص یافته است.

ارقام اجزای تملک دارایی‌های مالی نیز نشان می‌دهد که «تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل» و «بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی» به ترتیب بیشترین میزان رشد را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارا هستند. این در حالی است که مقایسه سهم اجزای مختلف نشان می‌دهد که «بازپرداخت اصل اوراق مالی»، سهم اصلی تملک دارایی‌های مالی را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به خود اختصاص داده است.

مقدمه

بودجه، به عنوان برنامه مالی یکساله دولت همواره به منظور تحقق اهداف رشد و توسعه اقتصادی کشورها مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان قرار می‌گیرد. به طور کلی بودجه شامل پیش‌بینی منابع تأمین اعتبار و درآمدها و هزینه‌هایی است که جهت انجام عملیات لازم برای وصول اهداف دولت مورد استفاده واقع می‌شود؛ از این رو قوانین بودجه سالیانه باید بتواند تصویر شفافی از رویکردهای دولت در حل مشکلات و معضلات و نیز تحقق اهداف مختلف کشور ارائه دهند. بر اساس اهمیت این موضوع، در این گزارش کلیاتی از لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور در دو مرحله از سوی ریاست جمهوری به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردید؛ ابتدا بخش اول لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ که مربوط به شرکت‌های دولتی است و سپس سایر قسمت‌های لایحه ارائه شد. با توجه به مشکلات کنونی کشور، انتظارات بر این است که این لایحه بتواند تخصیصی مناسب از منابع لازم جهت اجرای سیاست‌هایی از جمله کنترل تورم، مدیریت نقدینگی و برقراری انضباط مالی ارائه دهد. در همین راستا رئیس جمهور ثبات اقتصادی، عدالت محوری و کارآمدسازی نظام حکمرانی را سه رویکرد مهم لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور عنوان کرد. با توجه به این موارد، بخش‌های مختلف گزارش حاضر اعداد و ارقام جداول کلان لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را مورد بررسی قرار می‌دهد تا بدین وسیله زمینه‌ای برای تمرکز بیشتر بر تحلیل جزئیات و موارد قابل تأمل فراهم سازد. بنابراین در بخش اول و دوم، شمای کلی از تبصره‌های بودجه و خلاصه بودجه کل کشور نشان داده می‌شود. بررسی میزان درآمدها و هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و مقایسه آن با لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در بخش سوم انجام می‌گیرد. در بخش‌های چهارم و پنجم نیز به بررسی واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ پرداخته می‌شود. بخش آخر نیز جمع‌بندی نتایج حاصل از پژوهش را در بر می‌گیرد.

۱- تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

بررسی تبصره‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، برخی تغییرات را نسبت به قوانین بودجه سال‌های قبل نمایان می‌سازد. گروهی از تبصره‌ها در دو بخش احکام دائمی و احکام یکساله تنظیم شده‌اند. برخی دیگر در قالب احکام یکساله باقی مانده‌اند و گروه سوم شامل تبصره‌ای است که در قالب یک حکم دائمی آمده است. این تفکیک به این منظور صورت گرفته است که بعضی تبصره‌ها به صورت یک حکم قانونی دائمی در قانون تنظیم مقررات وارد گردند و نیاز نباشد به صورت سالانه در ماده واحده مدون شوند. در همین راستا در بند «و» تبصره ۲۰ که به صورت یک بخش در قالب حکمی که قابلیت دائمی شدن دارد، آمده است که «احکام دارای ماهیت دائمی تحت عنوان قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) تا زمانی که توسط قوانین دیگر نسخ نشده، دارای اعتبار است»؛ به این معنا که در قانون مقررات مالی دولت (۳) احکامی قرار گیرند که به عنوان چارچوب منابع و مصارف در نظر گرفته شده و دیگر نیاز به تکرار آن در هر سال در بودجه نیست و به صورت دائمی تصویب می‌شود. همچنین این نکته ذکر شده است که «اجرای احکام مندرج در این قانون در خصوص احکام یک ساله مربوط به سال ۱۴۰۲ است»؛ چراکه برای برخی احکام نیازی نیست که بیش از یک سال مصوب شود و در ماده واحده باقی بماند. در بخش دیگری از بند «و» نیز حکمی در رابطه با تمدید برنامه پنج‌ساله ششم ذکر شده است که بیان می‌کند «قانون پنج ساله ششم توسعه تا زمان تصویب قانون برنامه هفتم توسعه و حداکثر شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تمدید می‌شود». در جدول (۱) طبقه‌بندی تبصره‌ها در سه گروه صورت گرفته است.

جدول ۱: وضعیت تبصره‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

تبصره‌هایی که در دو بخش احکام دائمی و احکام یکساله تدوین شده‌اند	
شماره تبصره	عنوان
۱	نفت و روابط مالی آن با دولت / صندوق توسعه ملی
۲	شرکت‌های دولتی و واگذاری آنها
۵	تأمین مالی داخلی
۶	عوارض و مالیات
۷	صنعت، معدن و ارتباطات
۸	آب، کشاورزی و محیط‌زیست
۹	آموزش، پژوهش و فرهنگ
۱۰	قضائی، انتظامی، دفاعی
۱۱	مسکن و حمل و نقل
۱۵	برق و انرژی هسته‌ای
۱۷	رفاه و سلامت
۱۹	بودجه

بررسی کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

تبصره‌هایی که در بخش احکام یکساله تدوین شده‌اند	
شماره تبصره	عنوان
۳	تسهیلات مالی خارجی
۴	مشارکت با بخش غیردولتی برای اجرای طرح‌ها
۱۲	حقوق و دستمزد
۱۳	حوادث غیرمترقبه
۱۴	هدفمندی
۱۶	تسهیلات تکلیفی
۱۸	حمایت از تولید دانش‌بنیان و اشتغال آفرین
تبصره‌هایی که به صورت احکامی که قابلیت دائمی شدن دارند تدوین شده‌اند	
شماره تبصره	عنوان
۲۰	نظام اداری و سرمایه انسانی دولت

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۲- خلاصه بودجه کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

در جدول (۲) خلاصه‌ای از بودجه کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مشاهده می‌شود. ارقام جدول نشان می‌دهند که کل منابع و مصارف بودجه کشور به بیش از ۵۱ میلیون و ۹۰ هزار میلیارد ریال می‌رسد؛ به نحوی که منابع و مصارف بودجه عمومی دولت ۲۱ میلیون و ۶۴۹ هزار میلیارد ریال و منابع و مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها ۳۰ میلیون و ۹۷۶ هزار میلیارد ریال را به خود اختصاص می‌دهند.

جدول ۲: خلاصه بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

منابع		مصارف	
درآمدها	۹,۷۸۱,۹۲۵,۰۰۰	هزینه‌ها	۱۴,۵۴۳,۰۰۰,۰۰۰
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۷,۱۱۸,۰۷۵,۰۰۰	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۳,۲۷۹,۲۰۰,۰۰۰
واگذاری دارایی‌های مالی	۲,۹۴۰,۰۰۰,۰۰۰	تملك دارایی‌های مالی	۲,۰۱۷,۸۰۰,۰۰۰
جمع منابع عمومی دولت	۱۹,۸۴۰,۰۰۰,۰۰۰	جمع مصارف عمومی دولت	۱۹,۸۴۰,۰۰۰,۰۰۰
درآمدهای اختصاصی دولت	۱,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	از محل درآمدهای اختصاصی دولت- هزینه‌ای	۱,۶۳۱,۴۴۵,۳۷۵
		از محل هزینه‌های اختصاصی دولت- سرمایه‌ای	۱۶۸,۵۵۴,۶۲۵
منابع بودجه عمومی دولت	۲۱,۶۴۰,۰۰۰,۰۰۰	مصارف بودجه عمومی دولت	۲۱,۶۴۰,۰۰۰,۰۰۰
منابع شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۳۰,۹۷۶,۹۶۵,۰۰۰	مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۳۰,۹۷۶,۹۶۵,۰۰۰
جمع	۵۲,۶۱۶,۹۶۵,۰۰۰	جمع	۵۲,۶۱۶,۹۶۵,۰۰۰
ارقامی که دو بار منظور می‌شوند	۱,۵۲۶,۸۸۱,۲۸۹	ارقامی که دو بار منظور می‌شوند	۱,۵۲۶,۸۸۱,۲۸۹
منابع بودجه کل کشور	۵۱,۰۹۰,۰۸۳,۷۱۱	مصارف بودجه کل کشور	۵۱,۰۹۰,۰۸۳,۷۱۱

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

همچنین ارقام منابع و مصارف عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و مقایسه آن با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ در جداول (۳) و (۴) مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول ۳: منابع عمومی دولت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
درآمدها	۶,۹۹۵,۹۵۴,۵۰۵	۹,۷۸۱,۹۲۵,۰۰۰	۴۰
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۵,۱۷۶,۴۹۵,۰۰۰	۷,۱۱۸,۰۷۵,۰۰۰	۳۸

بررسی کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
واگذاری دارایی‌های مالی	۱,۷۶۸,۹۰۴,۹۹۵	۲,۹۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۶
جمع منابع عمومی دولت	۱۳,۹۴۱,۳۵۴,۵۰۰	۱۹,۸۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۲

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

در جدول (۳) مشاهده می‌شود که هر یک از اجزای منابع عمومی به میزان قابل توجهی رشد را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ تجربه کرده‌اند. درآمدها ۴۰ درصد رشد را نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد. همچنین واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی نیز به ترتیب ۳۸ و ۶۶ درصد رشد را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارا هستند. بر این اساس، منابع عمومی دولت رشد ۴۲ درصدی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴: مصارف عمومی دولت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
هزینه‌ها	۹,۹۹۰,۰۸۶,۲۷۴	۱۴,۵۴۳,۰۰۰,۰۰۰	۴۶
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۲,۶۰۱,۱۶۷,۲۷۶	۳,۲۷۹,۲۰۰,۰۰۰	۲۶
تملك دارایی‌های مالی	۱,۳۵۰,۰۶۴,۹۵۰	۲,۰۱۷,۸۰۰,۰۰۰	۴۹
جمع مصارف عمومی دولت	۱۳,۹۴۱,۳۱۸,۵۰۰	۱۹,۸۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۲

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

جدول (۴) نیز مصارف عمومی دولت را به نمایش گذاشته است. مشاهده می‌شود که هزینه‌ها و تملك دارایی‌های مالی به ترتیب ۴۶ و ۴۹ درصد رشد را در لایحه سال بعد دارا هستند. حال آنکه تملك دارایی‌های سرمایه‌ای میزان رشد کمتری را با ۲۶ درصد به خود اختصاص داده است. مصارف عمومی نیز، ۴۲ درصد در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۱، رشد داشته است.

۳- بررسی تراز عملیاتی، درآمدها و هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال

۱۴۰۲

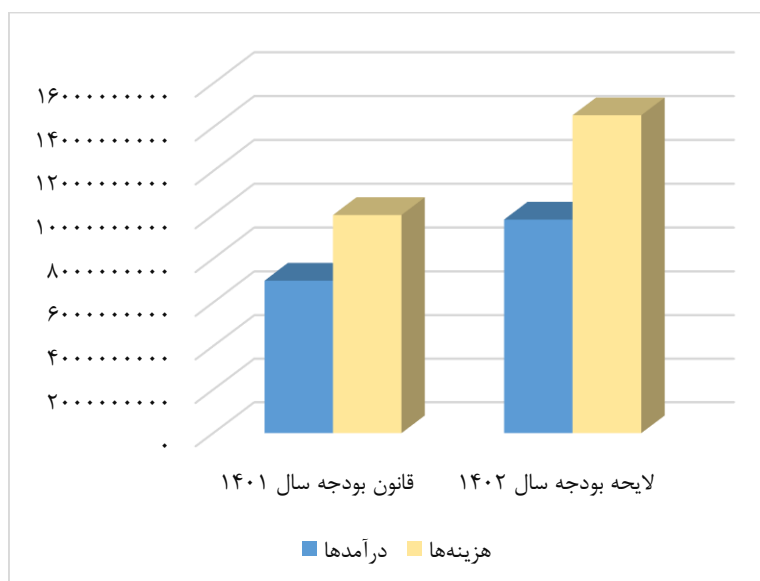
۳-۱- تراز عملیاتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

جدول ۵: درآمدها و هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال- درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
درآمدها	۶,۹۹۵,۹۵۴,۵۰۵	۹,۷۸۱,۹۲۵,۰۰۰	۴۰
هزینه‌ها	۹,۹۹۰,۰۸۶,۲۷۴	۱۴,۵۴۳,۰۰۰,۰۰۰	۴۶
تراز عملیاتی	-۲,۹۹۴,۱۳۱,۷۶۹	-۴,۷۶۱,۰۷۵,۰۰۰	۵۹

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲- سازمان برنامه و بودجه کشور

در جدول (۵) تراز عملیاتی حاصل از اختلاف درآمدها و هزینه‌ها نشان داده می‌شود. بر اساس میزان درآمدها و هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و رشد آن‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ تراز عملیاتی حاصل در لایحه بودجه سال بعد، رقمی معادل با منفی ۴,۷۶۱,۰۷۵,۰۰۰ را داراست؛ که ۵۹ درصد رشد را نسبت به تراز عملیاتی قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد. به این معنا که کسری عملیاتی در سال پیش رو حدود ۵۹ درصد بیشتر و در حقیقت وضعیت آن بدتر شده است. این میزان رشد کسری تراز عملیاتی ناشی از آن است که هزینه‌ها رشد بیشتری نسبت به درآمدها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ داشته‌اند (به میزان ۶ درصد بیشتر). بنابراین با توجه به اینکه میزان هزینه‌ها نیز در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ حدود یک و نیم برابر میزان درآمدها بوده است، رشد آن منجر به افزایش کسری تراز عملیاتی شده است. نمودار (۱) میزان رشد درآمدها و هزینه‌ها را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد.

نمودار ۱: هزینه‌ها و درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۳-۲- درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

در این قسمت به بررسی بخش‌های مختلف درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و مقایسه آن با لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ پرداخته می‌شود. در جداول (۶) و (۷)، رشد و سهم ارقام بخش‌های مختلف درآمدهای دولت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول ۶: درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
بخش اول: درآمدهای مالیاتی	۵,۶۱۶,۹۷۰,۰۱۷	۸,۲۶۲,۹۲۰,۰۰۰	۴۷
بخش دوم: درآمدهای ناشی از کمک‌های اجتماعی	.	.	.
بخش سوم: درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۸۷۴,۶۷۳,۰۰۰	۹۶۰,۲۲۹,۰۰۰	۱۰
بخش چهارم: درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات	۱۸۶,۵۶۷,۹۵۰	۲۶۵,۷۷۱,۱۰۰	۴۲
بخش پنجم: درآمدهای حاصل از جرائم و خسارات	۸۶,۴۶۷,۴۹۴	۸۰,۳۶۱,۰۰۰	-۷
بخش ششم: درآمدهای متفرقه	۲۳۱,۲۷۶,۰۴۴	۲۱۲,۶۴۳,۹۰۰	-۸

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

در جدول (۶) ارقام نشان‌دهنده آن هستند که «درآمدهای مالیاتی» و «درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات» به ترتیب با میزان ۴۷ و ۴۲ درصد بیشترین میزان رشد را در میان سایر اجزای درآمدها به خود اختصاص

داده‌اند. حال آنکه «درآمدهای حاصل از جرائم و خسارات» و «درآمدهای متفرقه» به ترتیب ۷ و ۸ درصد رشد منفی را تجربه کرده‌اند. با توجه به اینکه در سال‌های اخیر دولت به دنبال کاهش کسری بودجه و ایجاد درآمدهای پایدار بوده است این میزان از رشد درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ می‌تواند گامی در جهت تحقق اهداف دولت در این راستا باشد. با این حال ضروری است که بسترهای مناسب رشد درآمدهای مالیاتی از طریق مواردی همچون ایجاد پایه‌های مالیاتی جدید، شیوه‌های کارآمد اخذ مالیات، شناسایی و جلوگیری از فرار مالیاتی فراهم شود؛ چراکه عدم ایجاد زمینه‌های مناسب، تحقق این هدف را دچار چالش می‌سازد، در نتیجه آثار تورمی بالایی را برای آحاد جامعه به همراه خواهد داشت. رشد «درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات» نیز ناشی از رشد تمامی بندهای ذیل این بخش در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ ناشی می‌شود. خصوصاً «درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی» و «درآمد حاصل از خدمات بهداشتی و درمانی» به میزان نسبتاً بالاتری از سایر ردیف‌های مربوطه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته‌اند. همچنین ردیف جدیدی با عنوان «درآمد حاصل از دارو و ملزومات مصرفی پزشکی» نیز به «درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات» اضافه شده است.

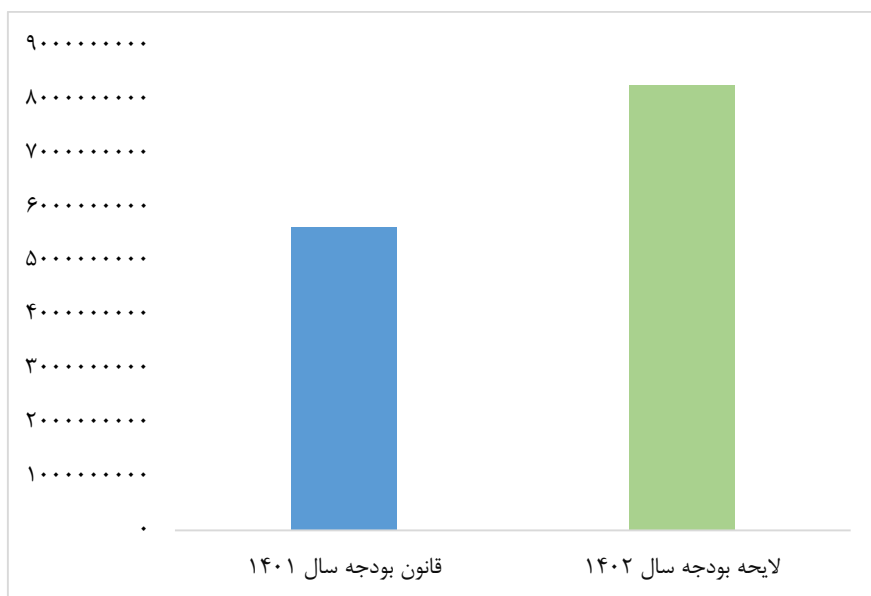
جدول ۷: مقایسه سهم بخش‌های درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم
بخش اول: درآمدهای مالیاتی	۵,۶۱۶,۹۷۰,۰۱۷	۸۰	۸,۲۶۲,۹۲۰,۰۰۰	۸۴
بخش دوم: درآمدهای ناشی از کمک‌های اجتماعی	۰	۰	۰	۰
بخش سوم: درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۸۷۴,۶۷۳,۰۰۰	۱۳	۹۶۰,۲۲۹,۰۰۰	۱۰
بخش چهارم: درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات	۱۸۶,۵۶۷,۹۵۰	۳	۲۶۵,۷۷۱,۱۰۰	۳
بخش پنجم: درآمدهای حاصل از جرائم و خسارات	۸۶,۴۶۷,۴۹۴	۱	۸۰,۳۶۱,۰۰۰	۱
بخش ششم: درآمدهای متفرقه	۲۳۱,۲۷۶,۰۴۴	۳	۲۱۲,۶۴۳,۹۰۰	۲

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

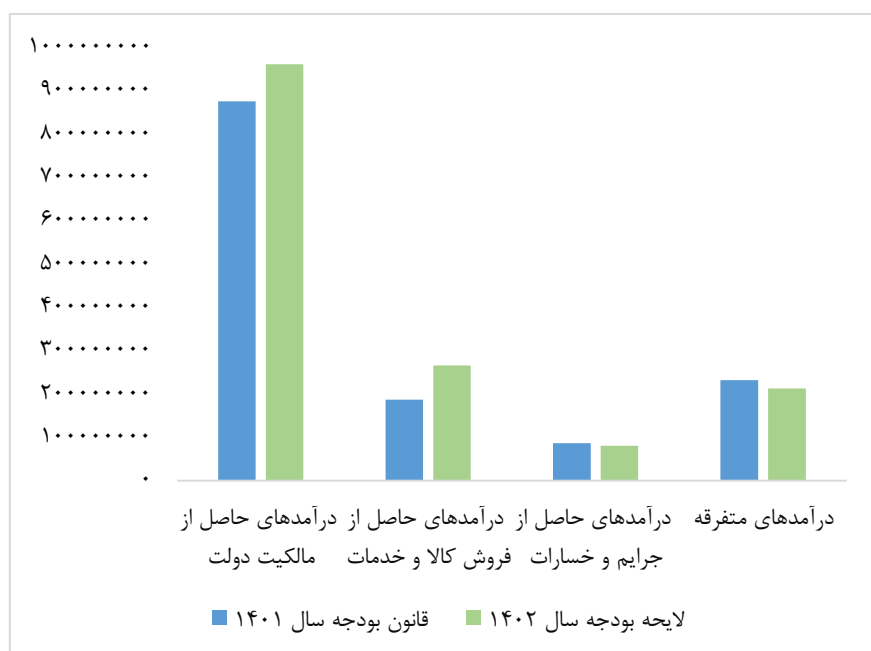
سهم هر یک از بخش‌های درآمدها در جدول (۷) در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ محاسبه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود «درآمدهای مالیاتی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بیشترین سهم از درآمدهای دولت را به ترتیب با ۸۰ و ۸۴ درصد به خود اختصاص داده‌اند و سایر بخش‌ها سهم اندکی از درآمدها را دارا هستند. «درآمدهای حاصل از مالکیت دولت» نیز در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، سهم ۱۳ و ۱۰ درصدی را دارا هستند.

نمودارهای (۲) و (۳)، مقایسه میزان «درآمدهای مالیاتی» و سایر اجزای درآمدی را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهند.

نمودار ۲: درآمدهای مالیاتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

نمودار ۳: سایر بخش‌های درآمدها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۳-۳- هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

در این قسمت فصول مختلف هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مورد بررسی قرار می‌گیرند. جداول (۸) و (۹) در همین راستا، میزان رشد و سهم هر یک از فصول را نمایان می‌سازند.

جدول ۸: هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
فصل اول: جبران خدمات کارکنان	۲,۹۹۹,۳۹۴,۸۹۹	۴,۰۵۰,۶۳۱,۴۱۴	۳۵
فصل دوم: استفاده از کالاها و خدمات	۶۵۷,۲۷۸,۷۳۸	۸۱۷,۴۵۹,۹۰۲	۲۴
فصل سوم: هزینه‌های اموال و دارایی	۴۳۴,۶۲۰,۷۱۰	۳۳۳,۳۸۳	-۱۰۰
فصل چهارم: یارانه	۸۱,۱۲۵,۶۵۰	۲۱۲,۸۲۷,۸۰۰	۱۶۲
فصل پنجم: کمک‌های بلاعوض	۳۸۲,۱۵۷,۸۸۴	۲۴۱,۴۹۴,۷۴۵	-۳۷
فصل ششم: رفاه اجتماعی	۳,۲۴۹,۰۸۶,۷۴۲	۵,۸۶۰,۱۵۳,۴۰۷	۸۰
فصل هفتم: سایر هزینه‌ها	۲,۱۸۶,۴۲۱,۶۵۱	۳,۳۶۰,۰۹۹,۳۴۹	۵۴

همان‌طور که در جدول (۸) مشاهده می‌شود در میان فصول مختلف هزینه‌ها، فصول «یارانه‌ها» و «رفاه اجتماعی» به ترتیب با میزان ۱۶۲ و ۸۰ درصد، بیشترین میزان رشد را در میان سایر فصول هزینه‌ها به خود اختصاص داده‌اند. افزایش میزان یارانه‌ها از افزایش چند برابری یارانه‌های نقدی و معیشتی از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها نشئت می‌گیرد. همچنین رشد چشمگیر اعتبارات بیمه‌های اجتماعی در راستای سیاست‌های پوشش‌دهی رایگان بیمه برای دهک‌های پایین درآمدی منجر به رشد رقم فصل «رفاه اجتماعی» شده است. در مقابل، فصول «هزینه‌های اموال و دارایی» و «کمک‌های بلاعوض» به ترتیب ۱۰۰ و ۳۷ درصد رشد منفی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تجربه کرده‌اند. «هزینه‌های اموال و دارایی» به طور کلی سود و کارمزد وام‌ها، تسهیلات بانکی و اوراق بهادار، سود اوراق مشارکت و سود اسناد خزانه اسلامی را شامل می‌شوند. همچنین «کمک‌های بلاعوض» مواردی مانند کمک بلاعوض به دولت‌های خارجی و به سازمان‌های بین‌المللی و حتی بخش غیردولتی را در بر می‌گیرند.

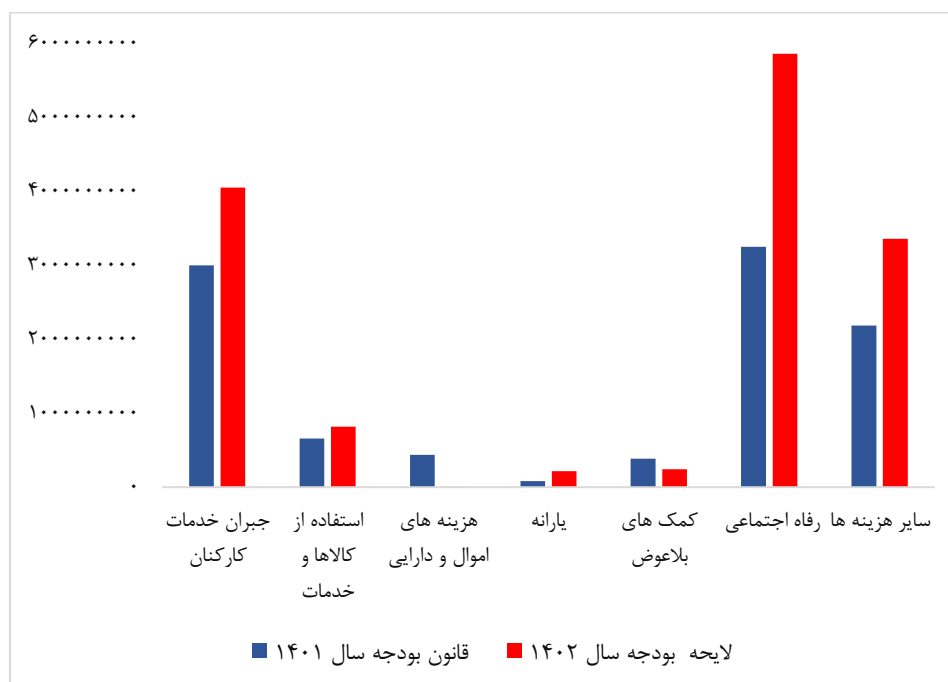
جدول ۹: مقایسه سهم فصول هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه ۱۴۰۲	سهم
فصل اول: جبران خدمات کارکنان	۲,۹۹۹,۳۹۴,۸۹۹	۳۰	۴,۰۵۰,۶۳۱,۴۱۴	۲۸
فصل دوم: استفاده از کالاها و خدمات	۶۵۷,۲۷۸,۷۳۸	۷	۸۱۷,۴۵۹,۹۰۲	۶
فصل سوم: هزینه‌های اموال و دارایی	۴۳۴,۶۲۰,۷۱۰	۴	۳۳۳,۳۸۳	۰
فصل چهارم: یارانه	۸۱,۱۲۵,۶۵۰	۱	۲۱۲,۸۲۷,۸۰۰	۱

عنوان	قانون بودجه ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه ۱۴۰۲	سهم
فصل پنجم: کمک‌های بلاعوض	۳۸۲,۱۵۷,۸۸۴	۴	۲۴۱,۴۹۴,۷۴۵	۲
فصل ششم: رفاه اجتماعی	۳,۲۴۹,۰۸۶,۷۴۲	۳۳	۵,۸۶۰,۱۵۳,۴۰۷	۴۰
فصل هفتم: سایر هزینه‌ها	۲,۱۸۶,۴۲۱,۶۵۱	۲۲	۳,۳۶۰,۰۹۹,۳۴۹	۲۳

در جدول (۹) مشاهده می‌شود دو فصل «هزینه‌های اموال و دارایی» و «کمک‌های بلاعوض» که رشد منفی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارند، به ترتیب سهم بسیار ناچیزی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارا هستند. حال آنکه فصول «رفاه اجتماعی» و «جبران خدمات کارکنان» به ترتیب سهم ۳۳ و ۳۰ درصدی را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و سهم ۴۰ و ۲۸ درصدی را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به خود اختصاص داده‌اند. سایر فصل‌ها نیز سهمی بسیار ناچیز یا نزدیک به صفر را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال پیش رو دارند.

نمودار (۴) نیز در راستای ارقام جداول فوق، مقایسه میزان فصول مختلف هزینه‌ها را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد.

نمودار ۴: هزینه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۴- بررسی میزان واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

در این بخش به بررسی میزان واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پرداخته می‌شود. جدول (۱۰)، میزان واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و خالص دارایی‌های سرمایه‌ای را در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مورد بررسی قرار می‌دهد.

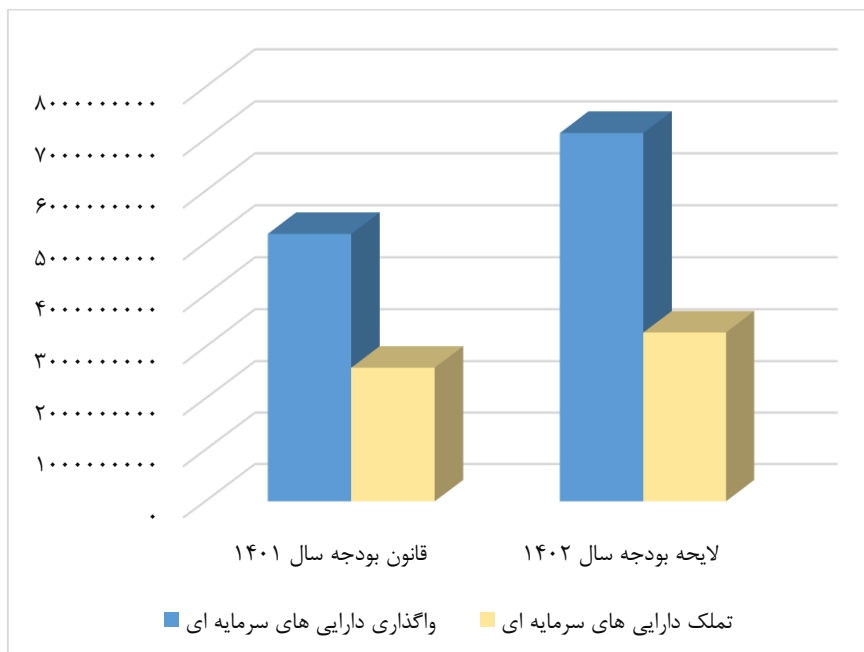
جدول ۱۰: واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۵,۱۷۶,۴۵۹,۰۰۰	۷,۱۱۸,۰۷۵,۰۰۰	۳۸
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۲,۶۰۱,۱۶۷,۲۷۶	۳,۲۷۹,۲۰۰,۰۰۰	۲۶
خالص دارایی‌های سرمایه‌ای	۲,۵۷۵,۲۹۱,۷۲۴	۳,۸۳۸,۸۷۵,۰۰۰	۴۹

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

بر اساس ارقام موجود در جدول (۱۰) مشاهده می‌شود که واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای ۳۸ درصد و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۲۶ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ رشد داشته‌اند. بر همین اساس، خالص دارایی‌های سرمایه‌ای نیز رشد ۴۹ درصدی را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ تجربه کرده است.

نمودار (۵) میزان واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را نشان می‌دهد.

نمودار ۵: واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور
 مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲- سازمان برنامه و بودجه کشور

۴-۱- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

جدول ۱۱: اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال- درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
بند اول: منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی	۴,۸۴۴,۰۰۲,۰۰۰	۶,۰۳۸,۰۷۵,۰۰۰	۲۵
بند دوم: منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول	۳۲۷,۴۵۷,۰۰۰	۱,۰۷۹,۹۹۹,۰۰۰	۲۳۰
بند سوم: منابع حاصل از واگذاری تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۵,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	-۱۰۰

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲- سازمان برنامه و بودجه کشور

در جدول (۱۱)، بندهای مرتبط با اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بررسی شده‌اند. مشاهده می‌شود که «منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول» به میزان ۲۳۰ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال جاری رشد داشته‌اند. دلیل این رشد قابل توجه به اضافه شدن ردیف بند (ه) تبصره ۱۱ در «منابع حاصل از فروش اموال و دارایی‌های

منقول و غیرمنقول» ارتباط دارد که در رابطه با فروش املاک مازاد تنظیم شده است. سایر ردیف‌های مرتبط با بند دوم، افزایش اندک و در بعضی موارد نیز کاهش داشته‌اند.^۱

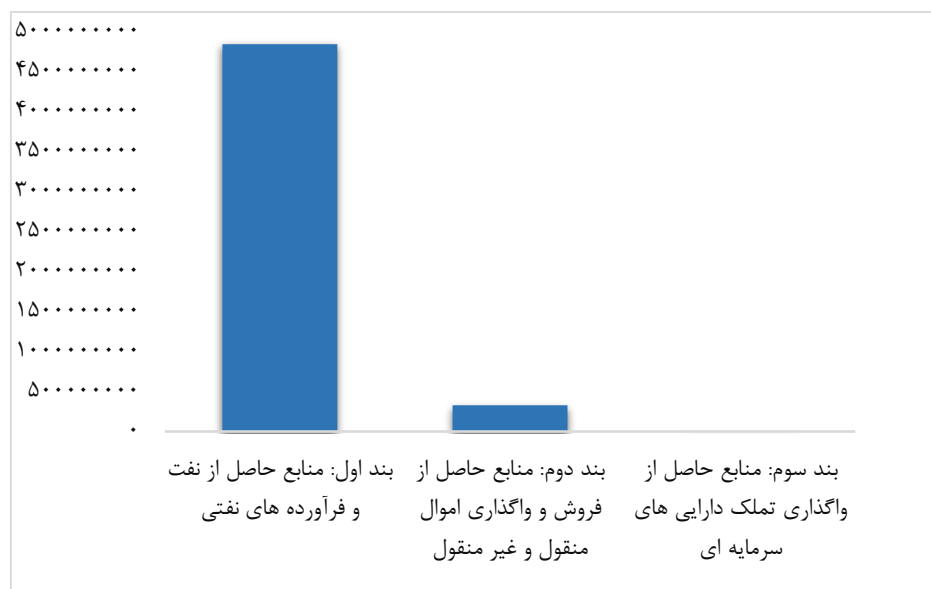
جدول ۱۲: مقایسه سهم اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم
بند اول: منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی	۴,۸۴۴,۰۰۲,۰۰۰	۹۴	۶,۰۳۸,۰۷۵,۰۰۰	۸۵
بند دوم: منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول	۳۲۷,۴۵۷,۰۰۰	۶	۱,۰۷۹,۹۹۹,۰۰۰	۱۵
بند سوم: منابع حاصل از واگذاری تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰	۰

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

جدول (۱۲) سهم اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که بیشترین سهم را بند اول شامل «منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و نیز لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به خود اختصاص داده است. به نحوی که در قانون بودجه سال ۱۴۰۱، سهم ۹۴ درصدی و در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، سهم ۸۵ درصدی را از آن خود کرده است.

نمودار (۶)، میزان اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد.

نمودار ۶: اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۱. جهت بررسی ارقام ردیف‌های مذکور به جدول ۵ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مراجعه نمایید.

۴-۲- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

جدول ۱۳: تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال- درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
فصل اول: ساختمان و سایر مستحدثات	۱,۸۲۳,۲۴۵,۹۰۴	۲,۰۶۹,۷۸۹,۷۳۶	۱۴
فصل دوم: ماشین‌آلات و تجهیزات	۳۴۳,۷۴۴,۰۴۰	۶۳۶,۵۳۶,۶۲۰	۸۵
فصل سوم: سایر دارایی‌های ثابت	۱,۷۸۳,۴۵۵	۳,۱۶۷,۰۹۷	۷۸
فصل چهارم: استفاده از موجودی انبار	۰	۰	۰
فصل پنجم: ارقام گران‌بها	۷۳,۰۰۳	۲۰۰,۴۱۸	۱۷۵
فصل ششم: زمین	۱۹۱,۸۸۳,۷۷۵	۹۴,۵۸۹,۰۵۹	-۵۱
فصل هفتم: سایر دارایی‌های تولید نشده	۲۴۰,۴۳۷,۰۹۹	۴۷۴,۹۱۷,۰۷۰	۹۸

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲- سازمان برنامه و بودجه کشور

بررسی تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در جدول (۱۳) نشان‌دهنده آن است که فصل پنجم شامل «ارقام گران‌بها» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به میزان ۱۷۵ درصد رشد قابل توجهی داشته است. در مقابل، فصل «زمین» ۵۱ درصد رشد منفی را تجربه کرده است و این‌گونه استنباط می‌شود که پروژه‌های عمرانی جدید در سال آینده نیاز به تملک زمین کمتری خواهد داشت.

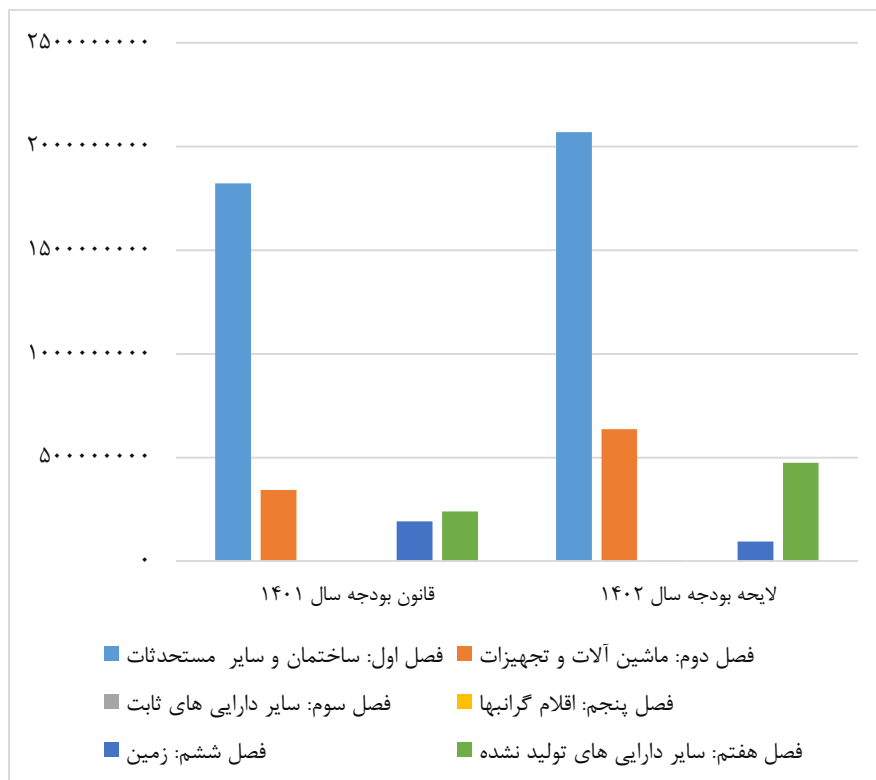
جدول ۱۴: مقایسه سهم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال- درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم
فصل اول: ساختمان و سایر مستحدثات	۱,۸۲۳,۲۴۵,۹۰۴	۷۰	۲,۰۶۹,۷۸۹,۷۳۶	۶۳
فصل دوم: ماشین‌آلات و تجهیزات	۳۴۳,۷۴۴,۰۴۰	۱۳	۶۳۶,۵۳۶,۶۲۰	۱۹
فصل سوم: سایر دارایی‌های ثابت	۱,۷۸۳,۴۵۵	۰	۳,۱۶۷,۰۹۷	۰
فصل چهارم: استفاده از موجودی انبار	۰	۰	۰	۰
فصل پنجم: ارقام گران‌بها	۷۳,۰۰۳	۰	۲۰۰,۴۱۸	۰
فصل ششم: زمین	۱۹۱,۸۸۳,۷۷۵	۷	۹۴,۵۸۹,۰۵۹	۳
فصل هفتم: سایر دارایی‌های تولید نشده	۲۴۰,۴۳۷,۰۹۹	۹	۴۷۴,۹۱۷,۰۷۰	۱۴

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲- سازمان برنامه و بودجه کشور

در جدول (۱۴)، سهم هر یک از فصول تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نشان داده شده است. مشاهده می‌شود که فصول سوم تا پنجم سهمی حدوداً نزدیک به صفر را با توجه به ارقام اندک خود در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

به خود اختصاص داده‌اند. از طرفی فصل اول شامل «ساختمان و سایر مستحدثات»، بالاترین سهم را به ترتیب با ۷۰ و ۶۳ درصد در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ داراست. نمودار (۷) اجزای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را نمایش می‌دهد.

نمودار ۷: اجزای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۵- بررسی واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال

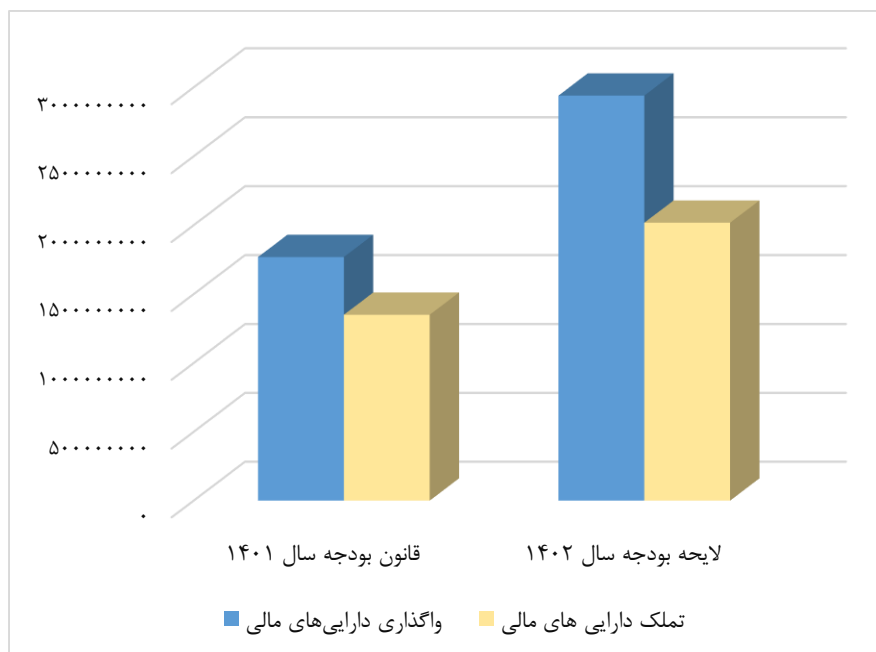
۱۴۰۲

جدول ۱۵: واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
واگذاری دارایی‌های مالی	۱,۷۶۸,۹۰۴,۹۹۵	۲,۹۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۶
تملك دارایی‌های مالی	۱,۳۵۰,۰۶۴,۹۵۰	۲,۰۱۷,۸۰۰,۰۰۰	۴۹
خالص دارایی‌های مالی	۴۱۸,۸۴۰,۰۴۵	۹۲۲,۲۰۰,۰۰۰	۱۲۰

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

ارقام و میزان رشد واگذاری و تملک دارایی‌های مالی و نیز خالص دارایی‌های مالی در جدول ۱۵ به نمایش گذاشته شده‌اند. مشاهده می‌شود که واگذاری دارایی‌های مالی ۶۶ درصد و تملک دارایی‌های مالی ۴۹ درصد رشد را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تجربه کرده‌اند. خالص دارایی‌های مالی نیز ۱۲۰ درصد رشد در لایحه را به خود اختصاص داده است. نمودار (۸) نیز مقایسه ارقام واگذاری و تملک دارایی‌های مالی را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد.

نمودار ۸: میزان واگذاری و تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

۵-۱- واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

جدول ۱۶: واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
بند اول: منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی	۱,۰۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۸۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۸۰
بند دوم: منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی	۵۰۰,۰۰۰	۰	-۱۰۰
بند سوم: منابع حاصل از استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی	۰	۰	۰
بند چهارم: منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها	۱۵,۶۱۷,۷۲۲	۱۸,۵۱۴,۷۲۷	۱۹
بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۷۱۰,۰۰۱,۰۰۰	۱,۰۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۹
بند ششم: منابع حاصل از برگشتی سال‌های قبل	۱۰,۷۸۵,۲۷۳	۱۱,۴۸۵,۲۷۳	۶
بند هفتم: منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	۰	۰	۰
فصل هشتم: منابع حاصل از سایر واگذاری‌ها	۲,۰۰۰,۰۰۰	۰	-۱۰۰
بند نهم: انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی	۱,۰۰۰	۰	-۱۰۰

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

در جدول (۱۶)، مقایسه ارقام واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان‌دهنده آن است که بند اول واگذاری دارایی مالی شامل «منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی» با رشد ۸۰ درصدی، بیشترین میزان رشد را میان سایر بندها تجربه کرده است. در مقابل بندهای دوم، هشتم و نهم هر یک رشد منفی ۱۰۰ درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۱۷: مقایسه سهم اجزای واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

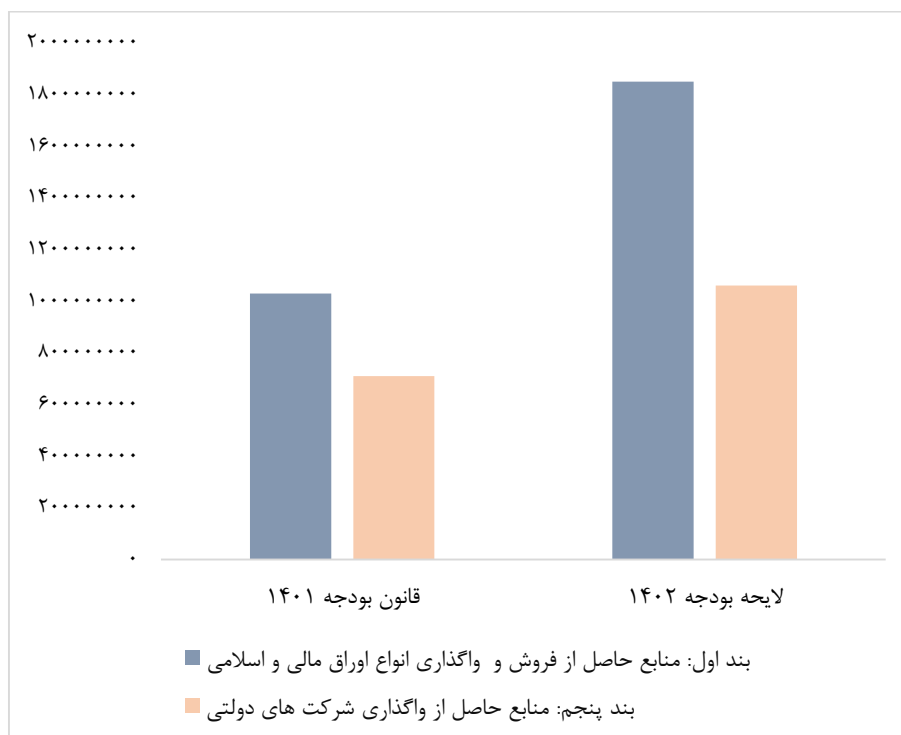
عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم
بند اول: منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی	۱,۰۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۸	۱,۸۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۳
بند دوم: منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی	۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰
بند سوم: منابع حاصل از استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی	۰	۰	۰	۰
بند چهارم: منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها	۱۵,۶۱۷,۷۲۲	۱	۱۸,۵۱۴,۷۲۷	۱
بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۷۱۰,۰۰۱,۰۰۰	۴۰	۱,۰۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۶
بند ششم: منابع حاصل از برگشتی سال‌های قبل	۱۰,۷۸۵,۲۷۳	۱	۱۱,۴۸۵,۲۷۳	۰
بند هفتم: منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	۰	۰	۰	۰
فصل هشتم: منابع حاصل از سایر واگذاری‌ها	۲,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم
بند نهم: انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی	۱,۰۰۰	.	.	.

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - سازمان برنامه و بودجه کشور

سهم هر یک از بندهای واگذاری دارایی‌های مالی در جدول (۱۷) به نمایش گذاشته شده است. مشاهده می‌شود که به دلیل رقم بسیار پایین اکثر بندها، تنها بند اول شامل «منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی» و بند پنجم شامل «منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی» در واگذاری دارایی‌های مالی سهم دارند. به نحوی که سهم بند اول در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ترتیب ۵۸ و ۶۳ درصد است. همچنین سهم «منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۱، ۴۰ درصد و در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، ۳۶ درصد می‌باشد.

نمودار (۹) نمایانگر مقایسه میزان ارقام بند اول و بند پنجم واگذاری دارایی‌های مالی را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به نمایش می‌گذارد.

نمودار ۹: بند اول و بند پنجم واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

۵-۲- تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

جدول ۱۸: تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	رشد
اعتبارات موضوع واگذاری سهام	۲۶,۹۰۰,۹۰۰	۳۷,۸۳۱,۰۰۰	۴۱
بازپرداخت اصل اوراق مالی	۱,۱۸۲,۴۶۳,۱۰۰	۱,۷۳۵,۰۹۶,۰۰۰	۴۷
بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی	۳,۲۴۰,۴۵۰	۱۳,۲۴۰,۴۵۰	۳۰۹
تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل	۴,۸۰۷,۰۰۰	۵۰,۰۵۷,۰۰۰	۹۴۱
بازپرداخت اصل وام‌های خارجی و تعهدات	۱۳۲,۶۵۳,۵۰۰	۱۸۱,۵۷۵,۵۵۰	۳۷
واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۰	۰	۰
سرمایه‌گذاری، کمک‌های فرهنگی و اقتصادی بین‌المللی	۰	۰	۰

در جدول (۱۸) مقایسه ارقام اجزای تملک دارایی‌های مالی نشان می‌دهد که «تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل» و «بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی» به ترتیب بیشترین میزان رشد را با ۹۴۱ و ۳۰۹ درصد دارا هستند. همچنین هیچ‌یک از اجزای دیگر رشد منفی ندارند.

جدول ۱۹: مقایسه سهم اجزای تملک دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال - درصد)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم
اعتبارات موضوع واگذاری سهام	۲۶,۹۰۰,۹۰۰	۲	۳۷,۸۳۱,۰۰۰	۲
بازپرداخت اصل اوراق مالی	۱,۱۸۲,۴۶۳,۱۰۰	۸۸	۱,۷۳۵,۰۹۶,۰۰۰	۸۶
بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی	۳,۲۴۰,۴۵۰	۰	۱۳,۲۴۰,۴۵۰	۱
تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل	۴,۸۰۷,۰۰۰	۰	۵۰,۰۵۷,۰۰۰	۲
بازپرداخت اصل وام‌های خارجی و تعهدات	۱۳۲,۶۵۳,۵۰۰	۱۰	۱۸۱,۵۷۵,۵۵۰	۹
واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۰	۰	۰	۰
سرمایه‌گذاری، کمک‌های فرهنگی و اقتصادی بین‌المللی	۰	۰	۰	۰

مقایسه سهم اجزای مختلف تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در جدول (۱۹) نشان‌دهنده آن است که «بازپرداخت اصل اوراق مالی» در میان سایر اجزا، سهم اصلی را در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به خود اختصاص داده و به ترتیب، سهم ۸۸ و ۸۶ درصدی را داراست.

۶- جمع بندی

در شرایط کنونی، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ راهی سخت برای تحقق خود پیش رو دارد، چراکه کشور از یک سو با تحریم‌های مختلف و از سوی دیگر با مشکلات عدیده اقتصادی روبه‌رو است. در این راستا تبیین کلی لایحه بودجه می‌تواند ابعادی از اهداف متعدد دولت را برای سال مالی آینده آشکار نماید تا بدین وسیله فرصتی برای ایجاد راهکارهای کارآمد در جهت نیل به اهداف فراهم شود. با توجه به این موارد، گزارش حاضر با تبیین کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشانه‌گذاری‌های دولت برای رفع معضلات پیش رو و سیاست‌گذاری در زمینه‌های مختلف را نمایان می‌سازد. بر اساس نتایج حاصل از بررسی جداول کلان و تبصره‌های ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، تبصره‌های ماده واحده در قالب سه گروه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند. گروه اول تبصره‌هایی است که در دو بخش احکام دائمی و احکام یک‌ساله تنظیم شده‌اند؛ گروه دوم، تبصره‌هایی که در قالب احکام یک‌ساله باقی مانده‌اند و گروه سوم، تبصره‌ای که به صورت یک حکم دائمی پیشنهاد شده است. در بخش جداول کلان، نتایج حاصل نشان می‌دهد که منابع و مصارف عمومی دولت رشد ۴۲ درصدی در لایحه بودجه سال آتی را تجربه کرده‌اند. تراز عملیاتی نیز رشد ۵۹ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ را نشان می‌دهد، به این معنا که کسری تراز عملیاتی افزایش یافته است.

منابع حاصل از درآمدها نشان‌دهنده آن است که «درآمدهای مالیاتی»، سهمی معادل ۸۴ درصد از لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را به خود اختصاص می‌دهند. همچنین با رشد ۴۷ درصدی، بیشترین میزان رشد را در میان سایر انواع درآمدها به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به اهمیت اخذ مالیات در ایجاد درآمد پایدار برای کشور، ضرورت دارد زمینه‌های تحقق درآمد مالیاتی پیش‌بینی شده فراهم گردد و در حل مشکلات مرتبط با اخذ مالیات، اقدامات لازم انجام شود. در مقابل، «درآمدهای حاصل از جرائم و خسارات» و «درآمدهای متفرقه» به ترتیب ۷ و ۸ درصد رشد منفی را تجربه کرده‌اند.

بررسی انواع فصول هزینه‌ها در جداول کلان نشان می‌دهد که فصول «یارانه‌ها» و «رفاه اجتماعی» به ترتیب با میزان ۱۶۲ و ۸۰ درصد، بیشترین رشد را در میان انواع دیگر هزینه‌ها به خود اختصاص داده‌اند. این میزان از رشد نشانگر سیاست‌های دولت در حوزه حمایت‌های بیمه‌ای و افزایش میزان برخی انواع یارانه‌ها می‌باشد. از طرفی، فصول «هزینه‌های اموال و دارایی» و «کمک‌های بلاعوض» به ترتیب ۱۰۰ و ۳۷ درصد رشد منفی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تجربه کرده‌اند. همچنین بررسی سهم فصول هزینه‌ها نمایانگر آن است که فصول «رفاه اجتماعی» و «جبران خدمات کارکنان» به ترتیب سهم ۴۰ و ۲۸ درصدی را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ از آن خود کرده‌اند.

در میان اجزای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای مشاهده می‌شود «منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول» به میزان ۲۳۰ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال قبل رشد داشته‌اند. با این حال، سهم اصلی واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای متعلق به «منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی» است که ۸۵ درصد سهم را داراست. در فصول تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مشاهده می‌شود که «اقلام گران‌بها» ۱۷۵ درصد رشد مثبت و «زمین» ۵۱ درصد رشد منفی را تجربه کرده‌اند. با وجود این، در بررسی سهم فصول مشخص می‌شود که «ساختمان و سایر مستحقات» به ترتیب بالاترین سهم را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارا هستند.

مقایسه ارقام واگذاری دارایی‌های مالی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نشان‌دهنده آن است که «منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی» با رشد ۸۰ درصدی، بیشترین میزان رشد را میان سایر بندها تجربه کرده است. همچنین بالاترین سهم را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ داراست. بررسی اجزای تملک دارایی‌های مالی نمایانگر آن است که «تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل» و «بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی» به ترتیب بیشترین میزان رشد را با ۹۴۱ و ۳۰۹ درصد دارا هستند. مقایسه سهم اجزای مختلف تملک دارایی‌های مالی نیز نشان می‌دهد که «بازپرداخت اصل اوراق مالی» در میان سایر اجزا، سهم اصلی را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با ۸۶ درصد به خود اختصاص داده است. با توجه به نتایج به دست آمده از بررسی کلیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ ضرورت دارد که واکاوی عمیق‌تری از جزئیات هر یک از اقلام درآمدها، هزینه‌ها، واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری و تملک دارایی‌های مالی انجام گیرد تا از طریق ارائه راهکارهای مؤثر و الزامات تحقق ارقام پیش‌بینی شده موارد مذکور، مسیر هموارتری برای تحقق بخشیدن به برنامه مالی سال آینده پیش‌روی سیاست‌گذاران قرار گیرد.

منابع

- قانون بودجه سال ۱۴۰۱- سازمان برنامه و بودجه کل کشور.
لایحه بودجه سال ۱۴۰۲- سازمان برنامه و بودجه کل کشور.